

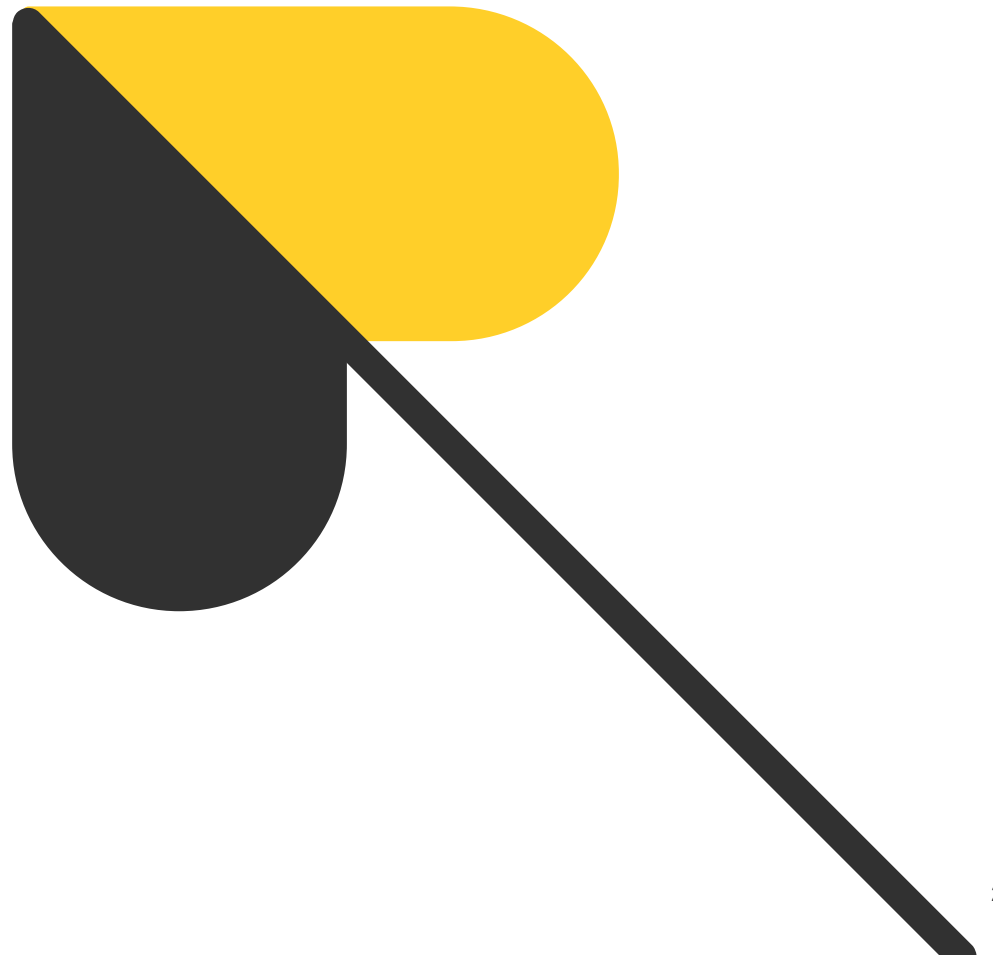

HYTE-neuvottelujen aineisto

13.4.2023

Pohjois-Savon hyvinvointikertomus ja – suunnitelma v.2021-2025

- [Hyvinvointikertomus](#)
- [Hyvinvointisuunnitelma](#)

Mikä on laaja hyvinvointikertomus ja -suunnitelma

Tiivis asiakirja, jonka laativat eri hallinnonalojen asiantuntijat yhdessä (myös järjestöt, srk, yritykset, kokemuksellinen tieto) ja se koostuu seuraavista osista:

OSA1: ”kertomus”

Tilastojen valossa yhteenveto **hyvinvoinnin nykytilasta ja siihen vaikuttavista tekijöistä**, edellisen valtuustokauden painopisteiden ja tavoitteiden **arviointia** ja mitä **toimenpiteitä tehty**

* Laajahvk: valtuustokauden ajalta tähän päivän

OSA 2: ”suunnitelma” tulevalle valtuustokaudelle

Tavoitteet, toimenpiteet, vastuutahot ja resurssit sekä arviointimittarit hyvinvoinnin edistämiseksi, **hyvinvointivajeiden korjaamiseksi**

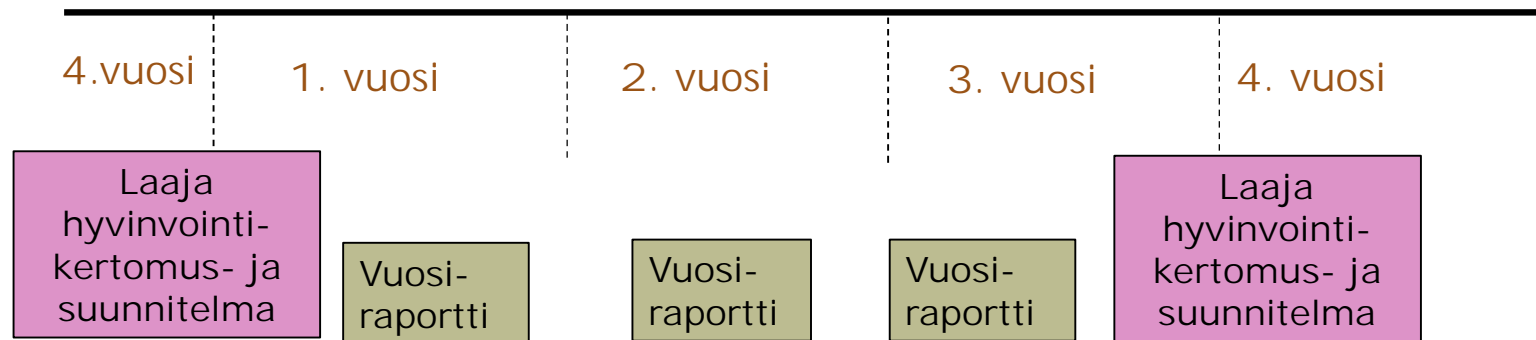

OSA 3: Valtuustohyväksyntä ja toteuttaminen

Suunnitelman hyväksyminen ja vieminen toteutukseen

Kerran valtuustokaudessa tehdään laaja hyvinvointikertomus- ja suunnitelma = hyvinvointikertomus; hyvinvoinnin nykytilan kuvaus ja edellisen valtuustokauden ajalta mitä tehty hyten painopisteiden ja tavoitteiden eteen (vanha valtuusto hyväksyy) ja hyvinvointisuunnitelma; suunnitelma hyvinvointivajeiden korjaamiseksi seuraavalle valtuustokaudelle (=tavoitteet, toimenpiteet, mittarit, vastuut) jonka hyväksyy uusi valtuusto

VALTUUSTOKAUSITTAIN TOISTUVA SYKLI

Kerran vuodessa tehdään vuosiraportti (-> tilinpäätökseen) = miten hyvinvointitavoitteissa on edetty tilastojen valossa, mitä on tehty hyvinvointitavoitteiden edistämiseksi. Tarvittaessa tarkennetaan hyvinvointitavoitteita ja toimenpiteitä

Hyvinvointisuunnitelman tavoitteet pohjautuvat tietoon asukkaiden hyvinvoinnista

Indikaattoritieto kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä saadaan niistä tietokannoista, joista se on toistaiseksi mahdollista, mm.:

- **Sotkanet** www.sotkanet.fi
- **FinSote** Kansallinen terveys-, hyvinvointi- ja palvelututkimus (entinen ATH) ww.terveytemme.fi/ath
- **FinLapset** Lasten, nuorten ja perheiden terveys ja hyvinvointi
- **Kouluterveyskysely** <http://www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/vaestotutkimukset/kouluterveyskysely>
- **Tea-viisari** <https://www.thl.fi/fi/web/terveyden-edistaminen/johtaminen/tyokaluja/teaviisari>
  - Esim. TEAkulttuuri tulokset
- **Kunnan /maakunnan omat indikaattorit ja tilastot – esim. nykytila.fi**
- **Poliisin tilastot, Onnettomuusinstituutti OTI,**
- **Lasten ja nuorten ylipaino ja lihavuus** (FinLapset-rekisteriseuranta - Terveystemme - THL)
- **Laadulliset** kyselyt ja asiakaspalautteet – mm. kokemuksellinen hyvinvointikysely

Hyvinvoinnin tilan kuvaus eli koottu indikaattoritieto

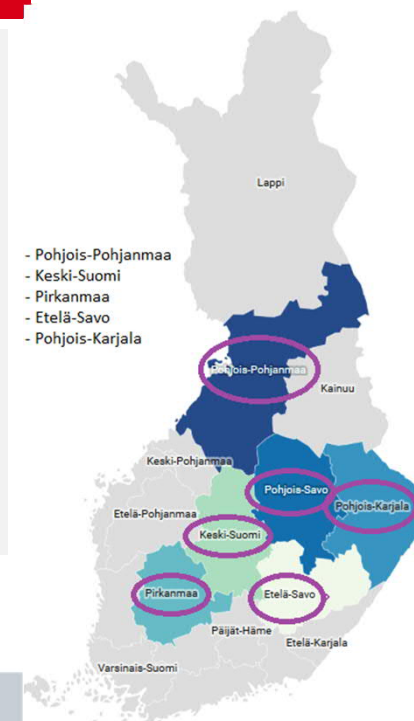
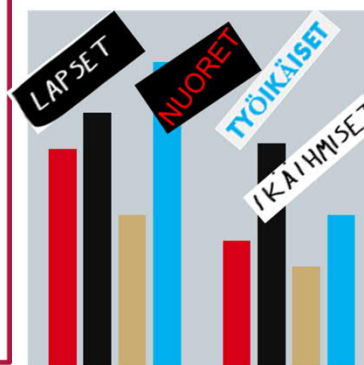
-> mikä hyvää

-> mikä kehitettävää

-> painopisteet ja tavoitteet seuraavalle valtuustokaudelle

Pohjois-Savon vertailumaakunnat

- Etelä-Savo
- Keski-Suomi
- Pirkanmaa
- Pohjois-Pohjanmaa
- Pohjois-Karjala
- Koko maa

27.4.2023

Järjestyksessä II Hyvinvointisuunnitelma, hyväksytty aluevaltuustossa 5/2022.

Pohjois-Savon painopisteet ja hyvinvointitavoitteet 2021-2025

I Osallisuuden vahvistuminen ja yksinäisyyden vähentäminen

- ❖ Lapset ja nuoret kokevat olevansa osa yhteisöjään
- ❖ Kuntalaisia osallistavat ja vaikutusmahdollisuuksia lisäävät toimintatavat ovat käytössä
- ❖ Kukaan ei koe itseään yksinäiseksi

II Vanhemmuus vahvistuu

- ❖ Toimiva parisuhde
- ❖ Vanhemmuustaidot vahvistuvat
- ❖ Vanhempien oma jaksaminen vahvistuu

III Itsestä huolehtimisen ja terveellisten elintapojen edistäminen

- ❖ Ruokasuositusten mukaiset ruokatottumukset toteutuvat
- ❖ Tervehampaiset lapset ja nuoret
- ❖ Nuoret nukkuvat riittävästi
- ❖ Terveyttä edistävä liikunta lisääntyy (erit. 2.aste, matalan koulutustason naiset, ikäihmiset)
- ❖ Oppimistaidot vahvistuvat
- ❖ Yhä useampi osallistuu kohdunkaulan syövän seulontoihin
- ❖ Raskaudenkeskeytykset vähenevät

IV Mielen hyvinvointi ja riippuvuuksien ehkäisy

- ❖ Mielenterveys vahvistuu (erit. lapset ja nuoret)
- ❖ Alaikäiset nuoret ovat päihteettömiä
- ❖ Nuorten huumekekeilujen ja –käytön ehkäisy (erit. 2. asteen nuoret)
- ❖ Työikäisten ja ikäihmisten päihteiden käyttö ja riippuvuuksien aiheuttamat haitat vähenevät
- ❖ Netin haitallinen käyttö vähenee (erit. nuoret)

V Tapaturmien ja väkivallan ehkäiseminen

- ❖ Ketään ei kiusata
- ❖ Kukaan ei koe seksuaalista häirintää tai ahdistelua
- ❖ Väkivaltaa tai sillä uhkailua ei sallita
- ❖ Nuorten tekemät rikokset vähenevät
- ❖ Liikenneonnettomuudet vähenevät
- ❖ Kaatumistapaturmat vähenevät

VI Hyte- resurssien, rakenteiden ja prosessien vahvistuminen

- ❖ HYTE-resurssit ja rakenteet vahvistuvat
- ❖ HYTE-prosessit vahvistuvat
- ❖ Ennakoarviointi päätöksenteossa

Millä menetelmillä/ toimenpiteillä saavutetaan tavoitteet

A-kori

Tutkittu menetelmä

- Vaikutus mitattavissa
- Interventiotutkimusta tehty
  - Vaikuttavuus osoitettu

B-kori

Toimiva käytäntö

- Kokemusta laajalti
- Asiakkaiden ja asiantuntijoiden myönteinen tuntuma
  - Vaikuttavuus mahdollinen

C-kori

Pilotointi / kokeilut

- Ei vielä kokemusta
- Asiantuntijoiden "paras arvaus"
  - Vaikuttavuus epävarma

Lähde: Pekka Puustinen

Painopiste: Tapaturmien ja väkivallan ehkäiseminen

TAVOITTEET	HUOMIOI ERITYISESTI	MENETELMÄT	MITTARIT / =seurantamittarit
Kaatumis- tapaturmat vähenevät	<ul style="list-style-type: none"> Erit. Yli 65v. , erityisesti naiset Liukastumiset erit Kuopio, lisalmi ja Siilinjärvi 	<ul style="list-style-type: none"> OTAGO -kotiharjoitteluohjelma Voima- ja tasapainoharjoittelu (erit alaraajojen voima) Kodin turvallisuuden tarkistuslista ja apuvälineet, pysytään pystyssä -opas KaatumisSeula -työkalut; kaatumisvaaran itsearviointi, liikuntaohje, tarkistuslista ja 10 keinoa kaatumisten ehkäisyyn IKINÄ - toimintamalli (kaatumisvaaran arviointi: FROP (kotona asuvat) ja FRAT (hoivapalvelut ja sairaala), ympäristön tarkistuslista, toimintasuunnitelma ja opas) Kaatumisvaaraa lisäävät lääkkeet – tarkistuslista Alkoholin käytön ennaltaehkäisy ja käytön kartoitus: yli 65-vuotiaan alkoholimittari Ravitsemustilan arviointi (NRS tai MNA) ja avuksi ohjaukseen (Gery) Jalkineturvallisuus ja liukuesteet Tien ja alueiden kunnossapito, hiekoitus, valaistus ja kiireen välttäminen Kypärien käytön lisääminen sähköpotkulautojen ja polkupyörien käytössä - valistus, ohjaus, neuvonta 	<p>Sotkanet:</p> <ul style="list-style-type: none"> Kuolleisuus tapaturmisiin kaatumisiin ja putoamisiin / 100 000 asukasta kohden Kuolleisuus tapaturmisiin kaatumisiin ja putoamisiin 65+v Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksot 65 vuotta täyttäneillä henkilöillä verrattuna 10 000 vastaavanikäiseen henkilöön HYTE(K) Vammojen ja myrkytysten hoidosta aiheutuvat sairaalajaksot ja/ tai sairaalassa hoidetut potilaat HYTE(H) Lonkkamurtumat 65 vuotta täyttäneillä, % vastaavanikäisestä väestöstä HYTE(H) <p>FinSote:</p> <ul style="list-style-type: none"> lääkkäät, jotka ovat ilmoittaneet kaatuneensa viimeisen 12 kk aikana <p>Liikenneturva: Liukastumiset</p> <p>Vaikuttavat hyte-menetelmät kysely</p>
Ks. LIITE 2, hyvinvointisuunnitelma osio tai Hyvinvointisuunnitelma			

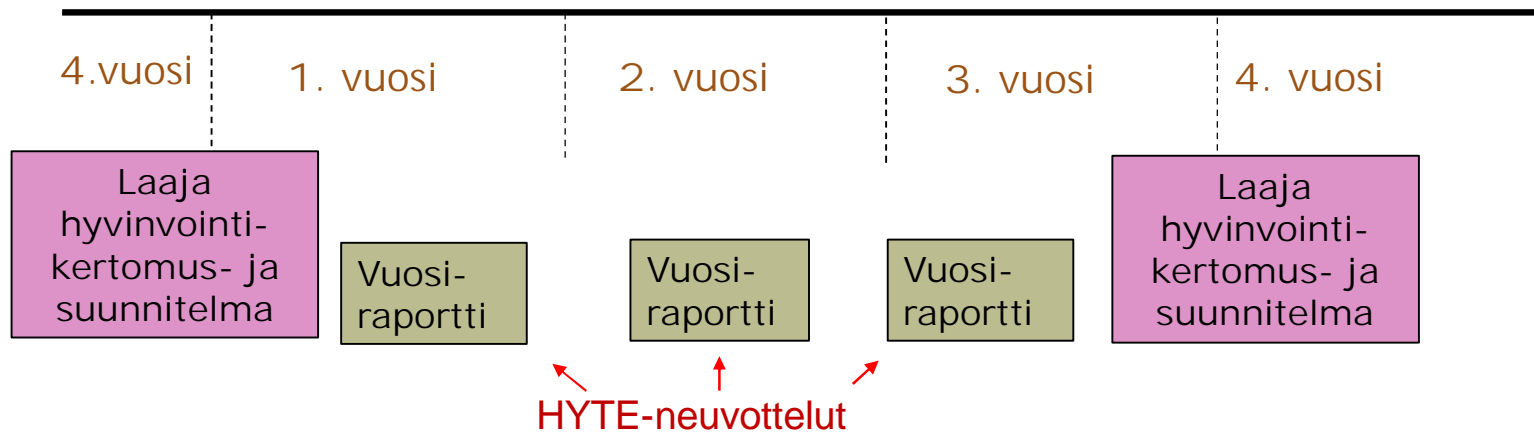

Edellä mainittuja menetelmiä/ toimenpiteitä toteuttavat:

- Hyvinvointialue
- Kuntien eri toimialat
- Järjestöt ja yhdistykset
- Oppilaitokset
- Poliisi
- Aluehallintovirasto
- Yritykset
- Seurakunnat
- Aasukkaat

Kerran valtuustokaudessa tehdään laaja hyvinvointikertomus- ja suunnitelma = hyvinvointikertomus; hyvinvoinnin nykytilan kuvaus ja edellisen valtuustokauden ajalta mitä tehty hyten painopisteiden ja tavoitteiden eteen (vanha valtuusto hyväksyy) ja hyvinvointisuunnitelma; suunnitelma hyvinvointivajeiden korjaamiseksi seuraavalle valtuustokaudelle (=tavoitteet, toimenpiteet, mittarit, vastuut) jonka hyväksyy uusi valtuusto

VALTUUSTOKAUSITTAIN TOISTUVA SYKLI

Kerran vuodessa tehdään vuosiraportti (-> tilinpäätökseen) = miten hyvinvointitavoitteissa on edetty tilastojen valossa, mitä on tehty hyvinvointitavoitteiden edistämiseksi. Tarvittaessa tarkennetaan hyvinvointitavoitteita ja toimenpiteitä

Pohjois-Savon hyvinvoinnin vuosiraportti vuodesta 2022

- Miten on edetty hyvinvoinnissa tilastojen (seurantamittarit) valossa?
- Mitä toimenpiteitä on tehty hyvinvoinnin edistämiseksi HYTE-painopistealueittain?
- <https://www.hyvinvointikertomus.fi/preview/16368091079>

OSALLISUUS JA YKSINÄISYYS

Mitä toimenpiteitä tehty v. 2022 mm.

Osallisuus

- Osallisuusohjelmaa on työstetty ja alueen kunnissa on otettu käyttöön erilaisia asukkaiden osallistumisen keinoja, mm. osallistuvaa budjetointia, asiakasraateja ja kokemusasiantuntijoita kehittämistyöhön
- Mieliteko- ohjelma: mielitekopiirit ja -riihet, jalkautuvaa työtä ym. osallistavia toimintatapoja

Yksinäisyystyö

- Yksinäisyystyön toimintamallista järjestetty ammattilaisille koulutusta, maksutonta keskustelutukea ja ryhmätoimintaa
- Kohtaamispaikkatoimintaa perhekeskustoiminnassa
- Koulut ja oppilaitokset toteuttaneet ryhmäytymistoimintaa

Ei koe olevansa tärkeä osa koulu yhteisöä ammatill 2019: 7,9% -> 2021: 7,2%

- Varkaus 4,8% -> 8,6%
- Iisalmi 9,8% -> 5,8%

Kunnan palveluiden suunnittelussa ja kehittämisessä hyödynnetään asukasraateja ja foorumeja 2020: 79 -> 2021: 79

- Kaavi, Suonenjoki, Tervo, Vesanto 0
- Muut P-S kunnat 100

Ei koe olevansa tärkeä osa koulu yhteisöä 4. ja 5.lk 2019: 3,7% -> 2021: 4,0%

- Sonkajärvi 8,2% -> 11,3%
- Kaavi 2021: 15,6%
- Joroinen 9,0% -> 5,1%
- Lapinlahti 5% -> 3,4%
- Vieremä 2021: 1,3%

Ei koe olevansa tärkeä osa koulu yhteisöä 8. ja 9.lk 2019: 13,2% -> 2021: 13,4%

- Kiuruvesi 13,3% -> 24,2%
- Pielavesi 9,4% -> 18,6%
- Sonkajärvi 14,3% -> 4,5%

Ei koe olevansa tärkeä osa koulu yhteisöä, lukio 1. ja 2.vsk (2019-2021) 2019: 11% -> 2021: 13,6%

- Lapinlahti 18,3% -> 22,5%
- Siilinjärvi 17% -> 12,2%
- Varkaus 10,6% -> 7,6%

Oppilaiden vaikutusmahdollisuudet koulussa 2019: 54 -> 2021: 55

Huoltajien vaikutusmahdollisuudet koulun toiminnassa 2019: 40 -> 2021: 27

- Tervo 0, Vieremä 6
- Vesanto 78

Tuntee itsensä yksinäiseksi 8. ja 9.lk 2019: 10,7% -> 2021: 15,8%

- Vieremä 11,1% -> 21,1%
- Pielavesi 8,3% -> 20,7%
- Joroinen 6,5% -> 7,5%

Tuntee itsensä yksinäiseksi 4. ja 5.lk 2019: 3,5% -> 2021: 4,2%

- Kaavi 2021: 18,2%
- Varkaus 3,6% -> 6,2%
- Pielavesi 3,2% -> 1,5%
- Joroinen 2,4% -> 2,4%
- Sonkajärvi 9,2% -> 4,6%

Tuntee itsensä yksinäiseksi ammatill 2019: 13% -> 2021: 16%

- Varkaus 7,9% -> 17,7%

Tuntee itsensä yksinäiseksi lukio 2019: 10,7% -> 2021: 16,5%

- Kiuruvesi 7,7% -> 18,5%
- Suonenjoki 18,6% -> 29,5%

Tuntee itsensä yksinäiseksi aikuiset 2020: 11,5% (koko maa 10,5%)

VANHEMMUUS VAHVISTUU

Mitä toimenpiteitä on tehty v. 2022 mm.

- Ammattilaisia on koulutettu laajasti parisuhteen puheeksi ottamisen ja tuen toimintamalliin sekä vanhemmuuden vahvistamisen menetelmiin, esimerkiksi Lapset puheeksi -menetelmän käyttöönottoon.
- Sähköistä perhekeskusta on kehitetty
- Monitoimijaista yhteistyömallia on jalkautettu ja juurrutettu.

Vanhemmat kaipaavat enemmän tukea v. 2018: perheen välisiin vuorovaikutussuhteisiin, parisuhteeseen, lasten ja nuorten kasvuun ja kehitykseen sekä omaan ja puolison jaksamiseen.

Äidin tuen tarve jaksamiseen liittyen vauvan syntymän jälkeen v.2020: 52,2 % oli tarvinnut tukea omaa jaksamiseen vauvan syntymän jälkeen (koko maa 47,5%)

Huostassa tai kiireellisesti sijoitettuna olleet 0-17-vuotiaat 2020: 1,5.% -> 2021: 1,5%

- Tuusniemi 4,3 % -> 4,4%
- Leppävirta 0,7 %-> 0,4%

Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa 8. ja 9.lk 2019: 6,6% -> 2021: 7,5%

- Varkaus 8,0% -> 11,8%
- Joroinen 610,8%-> 3,8%

10,1% 4,8%

Avioeroja 25-64-vuotiailla / 1000 vastaavan ikäistä naimisissa olevaa 2020: 18,2%-> 2021: 17,1%

- Varkaus 24,0%
- Rautalampi 6,1%

4-vuotiaat lapset altistuvat kodeissa tupakoinnille 4,3% ja humalahakuiselle juomiselle 9,3% v.2018

ITSESTÄ HUOLEHTIMISEN JA TERVEELLISTEN ELINTAPOJEN EDISTÄMINEN

Mitä toimenpiteitä tehty v. 2022 mm.

- Neuvokas perhe menetelmä käytössä perhekeskusverkostossa
- työkäisille on järjestetty elintapavalmennuksia ryhmissä
- edistetty ikääntyneiden ruokasuositusten käyttöönottoa
- Hampaiden omahoidon tärkeyttä on korostettu mm. viestinnän keinoin
- Maksuttoman raskauden ehkäisyn selvitys on tehty ja aloitettu yhtenäisen toimintasuunnitelman työstäminen
- Alueellisessa hoitoketjutyöskentelyssä on huomioitu laajasti elintapa-asiat (mm. Valtimotaudin hoitoketju, Uniapnean hoitoketju v. 2022).
- HYTE-tiimin tehtävänä koordinoita palvelupolkujen työstäminen (2023)
- Maksuton ehkäisy alle 25-vuotiaille 1.4.2023 alkaen.

MOVE!- mittauksessa 5. lk oppilailta heikko fyysinen toimintakyky
2019: 42,8% -> 2022: 39,4%

- Vuosi 2022: Pielavesi 60%
- Rautavaara 75%
- Vieremä 19,4%

Vähintään tunnin päivässä liikkuvia 8.-9.lk oppilaita
2019: 21,4% -> 2021: 24,5%

Tervehampaisten 12-v osuus
2019: 53,8% -> 2021: 61,5%,

- Rautalampi 47,8% -> 70,4%,
- Kiuruvesi 42,3% -> 46,7%

Kohdunkaulan syövän seulontaan osallistuneet 2019: 59,3% -> 2020: 59,5%

- Pielavesi 60,6% -> 80,2%
- Rautavaara 61% -> 74,2%

Raskaudenkeskeytykset 15-49-vuotiailla/ 1000 vastaavanikäistä 7,4 -> 6,1

- Pielavesi 9,6% -> 10,1%
- Rautalampi 11,4% -> 11,7%
- Suonenjoki 10,6% -> 10,2%

Aamupalaa ei syö 4.-5.lk oppilaita
2019: 26,7% -> 2021: 27,2%

- Kaavi 41,3% -> 36,4%
- Lapinlahti 35,5% -> 27,7%
- Vieremä 38,6% -> 21%,
- Rautalampi 43,1% -> 48%

Aikuisista terveystieteiden suositusten mukaan liian vähän liikkuvia on
2020: 60,2%

- matalan koulutustason naiset 70,4%

Terveystieteiden suositusten mukaan liian vähän liikkuvia yli 65v on
2020: 63,2%

HYTE (H)-kerroin:
Elintapa-neuvonnan toteutumisen tyyppin 2 diabetesriskissä oleville Käypä hoito- suosituksen mukaisesti

Koululounasta ei syö 8.-9.lk oppilaita
2019: 37,8% -> 2021: 38,2%

- Joroinen 8,7% -> 8,8%
- Rautalampi 28,3% -> 8,8%
- Keitele 37,5% -> 48,4%,
- Suonenjoki 47,5% -> 52%
- Varkaus 52,8% -> 50%

Aikuisista niukasti hedelmiä tai marjoja syö (2020) 50,5%

- 20-54v miehet 67,8%

8.-9.luokkalaisten alle 8 tuntia nukkuvien määrä on lisääntynyt
2019: 36,5% -> 2021 38,3%

- Sonkajärvi 24,5% -> 25,8%

Paljon vaikeuksia lukemisessa, laskemisessa tai kirjoittamisessa 4.-5.lk oppilaita
2019: 2,9% -> 2021: 3,5%

- Joroinen 5,0% -> 1,2%
- Sonkajärvi 4,88 -> 6,3%

Vaikeuksia oppimistaidoissa 8.-9.lk oppilaita
2019: 39,6% -> 2021: 41,3%

- Lapinlahti v.2021 30%
- Suonenjoki 36,7% -> 55,4%

MIELEN HYVINVOINTI JA RIIPPUVUUKSIEN EHKÄISY

Mitä toimenpiteitä tehty v. 2022 mm.

- IPC, Cool Kids ja Mielenterveyden ensiapu koulutuksia on jatkettu,
- Toteutettu mielenterveysjohtamisen koulutuksia ammattilaisille ja mielenterveystaitojen valmennuksia kuntalaisille
- Jalkautuvien psykiatristen sairaanhoitajien toimintaa on pilotoitu Kuopion yläkouluilla
- Tupakoimaton raskaus ja perhe -toimintamalli pilotoitiin alueen neuvoloissa
- Raskaana olevien naisten ja vauvaperheiden palveluketjujen kehittämistyö on aloitettu
- Tehtiin kartoitus päihdeosaamisesta ja päihdetoimijoiden tekemästä yhteistyöstä
- Mieliteko – hankkeen toiminta aikuisten työelämän ulkopuolella olevan kohderyhmän kanssa

Raittius 8. ja 9. lk. 2019: 58,4%
-> 2021: 61,9%
• Lapinlahti 71,7%
• Suonenjoki 44,6%

Nuuskaaminen ja tupakointi päivittäin 8. ja 9.lk (2019->2021)
• Nuuska 5,8%-> 4,0%
• Tupakointi 8,5% -> 6,6%
• Rautalampi 15,5% -> 6,1%
• Joroinen 13% -> 3,8%

Myös ed.m aineiden hyväksyminen laskussa

Käyttänyt kannabista viimeisen 30 päivän aikana (2019->2021)
4,4% -> 3,5%
• Varkaus 6,3% -> 4,8%
• Suonenjoki 2,2% -> 7,2%

Päivittäin tupakoivat 20-64v v.2018:
15,3% -> 2020: 14,9%

Raskauden 1. kolmanneksen jälkeen tupakoi 2020: 4,4% -> 2021: 4,2% (koko maa 3,5%)

Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus 8. ja 9.lk. 2019: 12,9% -> 2021: 20,0%
• Tuusniemi 10,3% -> 27,3%
• Joroinen 11,8% -> 11,4%

Vähintään 2vk kestänyt masennusoireilu 8. ja 9.lk. 2019: 18,8% -> 2021: 24,4%
• Tuusniemi 17,6% -> 32,8%
• Lapinlahti 18%

Alkoholia liikaa käyttävien osuus (AuditC) 20-64v
2020: 31,8%
• Kuopio 33,3%

Koulu-uupumus 8. ja 9.lk
2019: 16,3%-> 2021: 20,3%
• Tuusniemi 34,3%
• Lapinlahti 14,7%

Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneet 18-24v/ 1000 vastaavan ikäisestä
2018: 30,7% -> 2021: 37,1%

Erikoissairaanhoidon avohoitokäynnit nuorisopsykiatria / 1000 13-17-vuotiasta
2020: 2175,8 -> 2021: 2014,5

Mielenterveysindeksi (ikävakioitu) 2018: 144,5 -> 2019: 144,7

Itsemurha-ajatuksia viimeisen 12kk aikana
2020: 7,3 (koko maa 6,7%)

4,5% 10,1%

HYTE (H) - kerroin: Alkoholin käytön mini-intervention toteutuminen, kun juomiseen liittyy haitta tai haittariski

Lähteet:
Tulostaulukko - Tilasto- ja indikaattoripankki [Sotkanet.fi](https://sotkanet.fi)
Kaikki indikaattorit - Tulosraportti 2020 - FinSote - THL (terveytemme.fi)

TAPATURMIEN JA VÄKIVALLAN EHKÄISEMINEN

Mitä toimenpiteitä tehty v. 2022 mm.:

- Kiusaamisen ehkäisemiseksi ja siihen puutumiseksi on järjestetty kampanjoita ja koulutuksia ammattilaisille ja asukkaille.
- Seksuualisuutta loukkaavaa väkivaltaa kokeneen hoitoketjun päivitys aloitettiin
- Koululaisille on kohdistettu tunne- ja turvataitokasvatusta koulukiertueena ja vanhemmat ovat saaneet apua siihen, miten voisi tehdä seksuaalikasvatustyötä kotona.
- Lähisuhdeväkivallan palveluja ja palvelupolkuja on edistetty selvitystyön pohjalta, järjestetty koulutusta ammattilaisille ja tarjottu väkivaltaa tehneille tai suunnitelleille hoidollista keskusteluapua.
- Kaatumisten vähentämiseen liittyviä ohjeistuksia on päivitetty. Ammattilaisia on koulutettu kaatumisen ehkäisyn vaikuttavista menetelmistä.
- Ankkuritoiminnan ja sovittelumenettelyin on edistetty nuorten tekemien rikosten vähentämistä.

Yhä useampi ei osallistu kiusaamiseen 8 ja 9.lk.
2019: 80,5 → 2021: 86,2% (Kouluterveyskysely) (pojat 80,7, tytöt 91,7)

- Joroinen 2019: 80,4% -> 2021: 91,3%
- Kiuruvesi 2019: 77%->2021: 74,5%

Koulukiusaattuna väh 1xvk 8. ja 9.lk 2019: 5,9 → 2021: 6,7%

- Kiuruvesi 14,4%
- Leppävirta 12,3%

56,2% 7,3%

Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65v+/ 10 000 vastaavanikäistä

2019: 437,1 -> 2021: 332,9

- Kiuruvesi 2021: 89,4
- Lapinlahti 2021: 656,3

Rattijuopumus/1000 asukasta kohden

2020: 3,8 -> 2021: 3,1

- Kaavi 4,6 -> 2,2
- Tuusniemi 3,3 -> 5,4

Vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidetut potilaat / 10 000 v.2020: 142 -> 2021: 121,1

- Kiuruvesi 138,8 -> 74,3
- Tuusniemi 175,6 -> 173,8

Tieliikenneonnettomuuksissa loukkaantuneiden määrä 2021: 225 -> 2022: 210 (ennakkotieto)

Lonkkamurtumat 65v+, % vastaanvanikäisestä, 2020: 0,6 -> 2021: 0,6%

- Pielavesi 1,0%
- Rautavaara 1,0%

Hyvinvointialueen skaalattu HYTE-kerroin:

- Lonkkamurtumat 65v+ 2022: 50
- Vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidetut potilaat, 2022: 59

HYTE(K)Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65v+/10 000

- Iisalmi, Joroinen, Kiuruvesi, Rautalampi, Suomenjoki ja Vieremä 100
- Rautavaara 34, Vesanto 36

4v lasta on kiusattu kotona, hoidossa tai vapaa-ajalla 2018: 35,3%.

Kokenut seksuaalista häirintää koulussa vuoden aikana, %, 8. ja 9.lk 2019: 4,2 -> 2021: - 6,2

- Leppävirta 9,8%
- Varkaus 6,8%

Kokenut häiritsevää seksuaalista ehdottelua tai ahdistelua vuoden aikana 8. ja 9.lk. 2019: 4,2% -> 2021: 6,2%

- Sonkajärvi 33,3%
- Kuopio 32%

49,6% 11,3%

Lähisuhdeväkivallan tai -uhkailun kohteeksi joutuneita 2020: 3,7

5,4% 1,9%

Rikoksista syyllisiksi epäillyt 0-14-vuotiaat/ 1000 2020: 14,5 -> 2021: 16,0%

- Tuusniemi 45,6
- Sonkajärvi 29,4

8,2% 23,6%

Koulukiusaamisesta kertomisen jälkeen kiusaaminen on loppunut tai vähentynyt 8. ja 9.lk 2019: 54,8 -> 2021: 51,8%

Kuolleisuus tapaturmisiin kaatumisiin ja putoamisiin/ 100 000 2020: 29,8 -> 2021: 32,6

Kuolleisuus tapaturmisiin kaatumisiin ja putoamisiin 65v+ / 100 000 2020: 107 -> 2021: 114

Väkivaltarikokset 2021: 1732

Liikennevakuutuksesta korvatut liikennevahingot 2020: 3755 -> 2021: 4252

Lähteet:

[Liikennevahinkotilasto 2021 \(lvk.fi\)](#)

[Tulostaulukko - Tilasto- ja indikaattoripankki - Sotkanet.fi](#)

[Kaikki indikaattorit - Tulosraportti 2020 - FinSote - THL \(terveytemme.fi\)](#)

[Aluevertailu, nuoret 2019 ja 2021 - Kouluterveyskyselyn aikasarjat 2006-2021 - THL kuutio- ja tiivistekäyttöliittymä](#)

[Tieliikenneonnettomuuksissa kuolleet ja loukkaantuneet muuttujina Alue, Sukupuoli, Ikä, Vuosi ja Tiedot. PxWeb \(stat.fi\)](#)

HYTE-RESURSSIEN, RAKENTEIDEN JA PROSESSIEN VAHVISTAMINEN

Mitä toimenpiteitä tehty v. 2022 mm.:

- HVA:n HYTE-rakenne ja tehtävät sekä hyvinvointikertomus ja -suunnitelma hyväksyttiin aluevaltuustossa 5/2022.
- Hyvinvointialueen hyvinvointiryhmäksi nimettiin hyvinvointialueen johtoryhmä.
- Alueen HYTE-työtä johtavan HYTE-neuvottelukunnan nimittämistä valmisteltiin
- Järjestettiin päätösten vaikutusten ennakoarvioinnin (EVA) työpajoja Pohjois-Savon kuntien päätöksenteon valmistelijoille
- Tavattiin kuntien HYTE ja EPT-yhdyshenkilöitä ja jalkauduttiin monialaisiin ehkäisevän päihdetyön työryhmiin
- Koulutettiin vaikuttaviin HYTE-menetelmiin ja osallistuttiin THL:n vaikuttavien HYTE-toimintamallien arviointijärjestelmän kehittämiseen
- Valittiin järjestösihteeri ja avattiin Pohjois-Savon ensimmäinen avustushaku yleishyödylliselle toiminnalle. Järjestöjen tekemää HYTE-työtä kartoitettiin järjestökyselyin
- Ruokakasvatuksen ja kaatumisten ehkäisyn paikallisten verkostojen rakentamisen tuki aloitettiin
- Työttömien terveystarkastuksista koottiin kriittisiä menestystekijöitä, jotka ovat oleellisia laadukkaan toiminnan kannalta ja jaettiin hyviä käytäntöjä.
- HYTE-teemojen palvelupolkujen ja yhdyspintojen työnjaosta sovittiin

Lähteet: [Tulostaulukko - Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet](#),
[Tulokset - TEAvisari - Terveystarkastuksen vertailutietojärjestelmä](#)

Ennakoarvioinnin käyttö kunnan toiminnassa 2019: 17% -> 2021: 26%

- Iisalmi, Kuopio, Siilinjärvi, Varkaus, Vesanto 2021: 100%
- Muut P-S:n kunnat 0%

MPR-rokotuskattavuus 2021: 94,5 -> 2022: 97,2%

Kunnan talousarviossa ja taloussuunnitelmassa HYTE-mittarit tavoitteiden toteutumisesta 2021: 79 -> 2022: 79

- Kaavi, Kiuruvesi, Tuusniemi, Vieremä 0
- Muut P-S kunnat 100

Kunnan tarkastuslautakunnan arviointikertomuksessa arvioidaan valtuustokausittain HYTE-tavoitteiden toteutuminen 2021: 42 -> 2022: 42

- Joroinen, Kaavi, Keitele, Kiuruvesi, Lapinlahti, Leppävirta, Rautalampi, Suonenjoki, Tervo, Tuusniemi ja Vesanto 0
- Muut P-S:n kunnat 100

Kunnassa toimii asiantuntija tai vastaava joka koordinoi HYTE-työtä 2021: 89 -> 2022: 89

- Tuusniemi ja Vieremä 0
- Muut P-S kunnat 100

Valtuustolle raportoidaan vuosittain väestön elintavoista ja niiden muutoksista 2021: 74 -> 2022: 74

- Joroinen, Kaavi, Rautavaara, Suonenjoki, Tuusniemi 0
- Muut P-S kunnat 100

Työttömien terveystarkastukset, % työttömistä 2021: 1,9 -> 2022: 6,3%

- Sonkajärvi 79,5%
- Kuopio 1,4%

Liikunnan edistämisestä vastaavat viranhaltijat osallistuvat toimielinten EVA:aan 2021: 63 -> 2022: 47

- Joroinen, Kaavi, Keitele, Kiuruvesi, Pielavesi, Rautavaara, Suonenjoki, Tuusniemi, Varkaus 0
- Muut P-S kunnat 100

Koulupsykologin työpanos/vk/100 oppilasta 2021: 52 -> 2022: 52

- Sonkajärvi 100, Pielavesi 91, Suonenjoki 89
- Kaavi ja Keitele 0, Leppävirta 17, Lapinlahti 19

Koulukuraattorin työpanos/vk/100 oppilasta 2021: 85 -> 2022: 85

- Kaavi, Keitele, Rautalampi, Rautavaara, Sonkajärvi, Tervo, Tuusniemi ja Vesanto 100
- Kiuruvesi 2, Kuopio 43

Koordinaattorin työpanos, osuus HYTE-työhön 2021: 85

- Vieremä 0
- Varkaus, Joroinen, Siilinjärvi, Kuopio ja Lapinlahti 100

Hyvinvointialueen skaalatut HYTE-kertoimet:

- Koulukuraattorin työpanoksen määrä 2022: 19
- Koulupsykologin työpanoksen 2022: 76
- Lasten tuhkarokko-vihurirokko-sikotauti (MPR) – rokotuskattavuus 2022: 89
- Työttömien toteutuneiden terveystarkastusten osuus 2022: 34

Kunta kutsuu säännöllisesti koolle liikuntaseurojen ja yhdistysten yhteiskokouksen 2021: 89 -> 2022: 84

- Kaavi, Rautavaara, Tervo 0
- Muut P-S kunnat 100

Kunnassa toimii liikunnan edistämistä käsittelevä poikkhalli työryhmä 2021: 89 -> 2022: 84

- Kaavi, Kiuruvesi, Rautavaara 0
- Muut P-S kunnat 100

Kouluympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden ja koulu yhteisön hyvinvoinnin edistämisen tarkastus peruskoulussa 3v välein, % kunnan kouluista 2019: 89% -> 2021: 86%

- Rautavaara, Tervo ja Rautalampi 0
- Muut P-S:n kunnat 33-100

Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta raportoidaan vuosittain kunnan hyvinvointikertomuksessa ta vastaavassa 2021: 53 -> 2022: 50

- Kaavi, Keitele, Pielavesi, Rautalampi, Rautavaara, Sonkajärvi, Tervo, Tuusniemi ja Vieremä 0
- Muut P-S kunnat 100, Kiuruvesi puuttuu tieto

HYTE-toimenpiteitä toteuttaneet:

- Hyvinvointialue
- Kuntien eri toimialat: Kuntien menetelmäkyselyn v.2022 [tulokset](#)
- Järjestöt ja yhdistykset: Järjestöt hyvinvoinnin ja terveyden edistäjinä, [järjestökysely v. 2022 tulokset](#) ja [tiedote](#)
- Oppilaitokset
- Poliisi
- Aluehallintovirasto
- Yritykset
- Seurakunnat
- Asukkaat

POHJOIS-SAVOLAISTEN HYVINVOINNIN KEHITYS VÄESTÖRYHMITTÄIN

Lapset ja nuoret

Työkäiset

lääkkäät

Toiminta- ympäristö

- yhä useampi ei kiusaa
- raittiita ja tupakoimattomia on enemmän kuin aiemmin
- liikkumattomia on vähemmän ja toimintakyky on parantunut
- tervehämpaisia on enemmän kuin aiemmin

- kohdunkaulan syövän seulontaan osallistutaan hieman aiempaa paremmin, vaikkakin vähäistä
- raskaudenkeskeytyksiä on vähemmän kuin aiemmin
- vammojen ja myrkytysten takia sairaalahoitoa saa yhä harvempi
- päivittäin tupakoivien määrä pienessä laskussa
- työttömien terveystarkastukset pienessä nousussa, mutta vähäistä

- kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksot laskussa

- Avioerojen määrä pienessä laskussa
- Koulutustasomittain nousussa
- EVA käyttö kasvussa
- MPR-rokotuskattavuus kasvussa

- yksinäisyyden tunne kasvussa ja osallisuuden tunne heikentynyt
- ruokailutottumukset ovat heikentyneet
- unen määrä jää vähäisemmäksi kuin aiemmin
- koulu-uupumus, ahdistuneisuus ja masennus ovat lisääntyneet
- kiusattuja on enemmän
- vaikeuksia oppimistaidoissa yhä enemmän
- Häiritsevää seksuaalista ehdottelua ja ahdistelua yhä enemmän
- 0-14-vuotiaat yhä useammin rikoksista syylliseksi epäiltyinä

- vanhemmat kaipaavat tukea vanhemmuuteen
- yksinäisyyden tunne suurempaa kuin koko maassa keskimäärin
- kasviksia, hedelmiä ja vihanneksia syödään liian harvoin
- liikuntaa harrastetaan liian vähän
- alkoholia liikaa käyttäviä on yli kolmannes työkäisistä
- Mielenterveysperustaisesti sairausprahaa saavien määrä kasvussa

- kuolleisuus tapaturmisiin kaatumisiin ja putoamisiin on kasvussa
- liikkuminen on liian vähäistä

- Pitkäaikais-työttömien määrä työttömistä kasvussa
- toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneiden 18-24v % määrä kasvussa
- kunta kutsuu liikuntaseurat ja yhdistykset yhä harvemmin yhteiskokoukseen

Kehitys
positiivista

Kehitys
negatiivista

HYTE-kerroin

HYTE-kerroin – rahallinen kannuste hyvinvointialueilla

- Valtion rahoitus hyvinvointialueille (Laki hyvinvointialueen rahoituksesta 617/2021)

Hyvinvointialueille valtion rahoitusta hyvinvointialueen asukasmäärän, sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tarvetta kuvaavien tekijöiden, asukastiheyden, vieraskielisyyden, kaksikielisyyden, saaristoisuuden, saamenkielisyyden sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimien perusteella

Hyvinvointialueiden HYTE-kertoimen perusteella määräytyvä rahoitusosuus 1%, sovelletaan v.2026 lähtien

- Kunnilla myös HYTE-kertoimen perusteella jaettavaa rahoitusta, 3%

Hyvinvointialueiden HYTE-kerroin

Prosessi-indikaattorit

Alueen oma toiminta väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi

Tulosindikaattorit

Muutos hyvinvointialueen väestön terveydessä ja hyvinvoinnissa

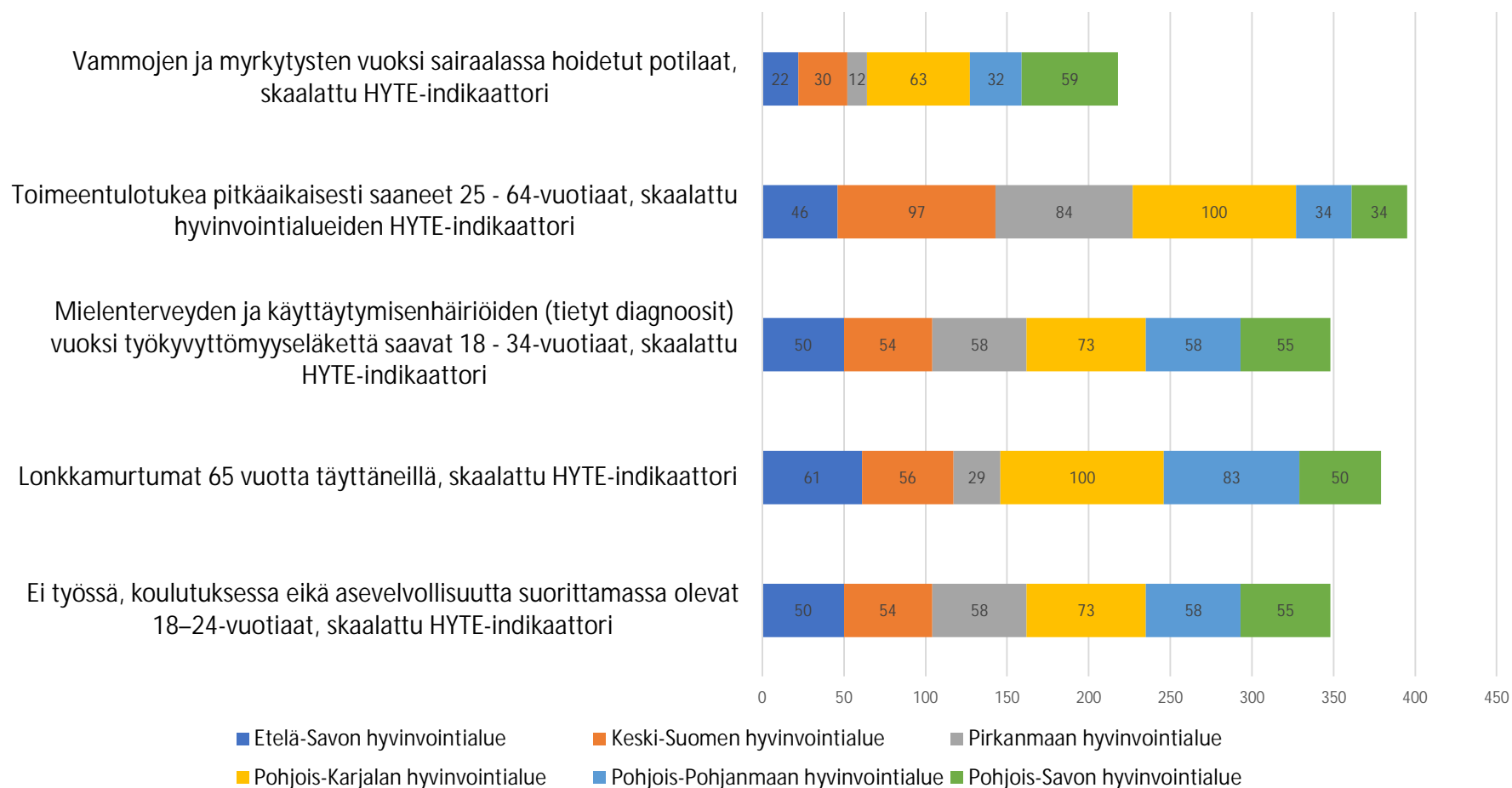

Lähde: [HYTE-kerroin - kannustin hyvinvointialueille - THL](#)

Pohjois-Savon ja vertailu hyvinvointialueiden HYTE-kerroin v. 2022

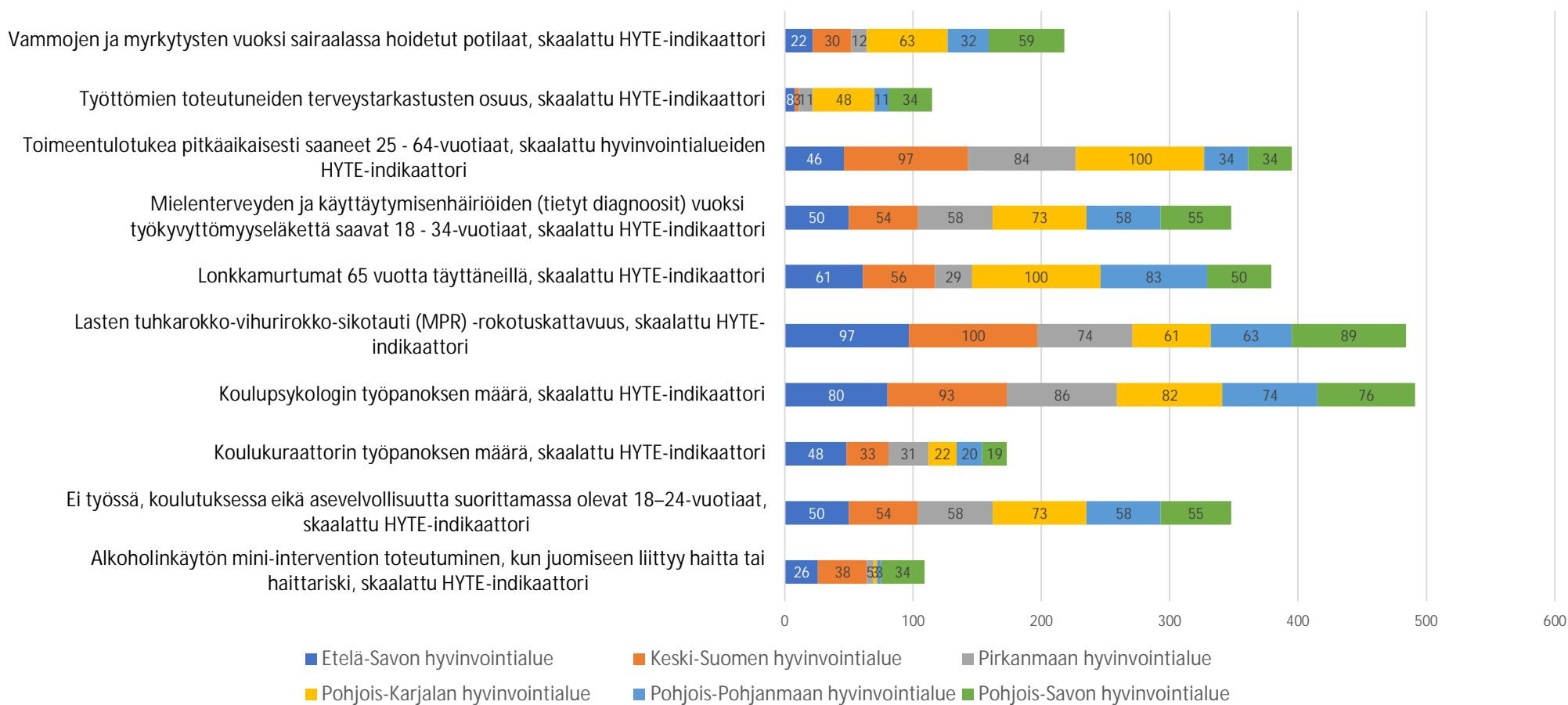
	Etelä-Savon hyvinvointialue	Keski-Suomen hyvinvointialue	Pirkanmaan hyvinvointialue	Pohjois-Karjalan hyvinvointialue	Pohjois- Pohjanmaan hyvinvointialue	Pohjois-Savon hyvinvointialue
	yhteensä					
	2022					
Hyvinvointialueiden HYTE-kerroin, 0 - 100 <small>info ind. 3815</small>	49	56	45	62	44	50
Hyvinvointialueiden HYTE-kerroin, 1 000 euroa <small>info ind. 3817</small>	5 189	10 744	20 783	6 433	16 375	9 786
Hyvinvointialueiden HYTE-kerroin, euroa/asukas <small>info ind. 3816</small>	39	39	39	39	39	39
Hyvinvointialueiden prosessi- indikaattoreiden keskiarvo (HYTE- kerroin) <small>info ind. 3813</small>	52	53	41	43	34	50
Hyvinvointialueiden tulosindikaattoreiden keskiarvo (HYTE- kerroin) <small>info ind. 3814</small>	46	58	48	82	53	51

Skaalattu HYTE-kerroin, tulosindikaattorit, v.2022

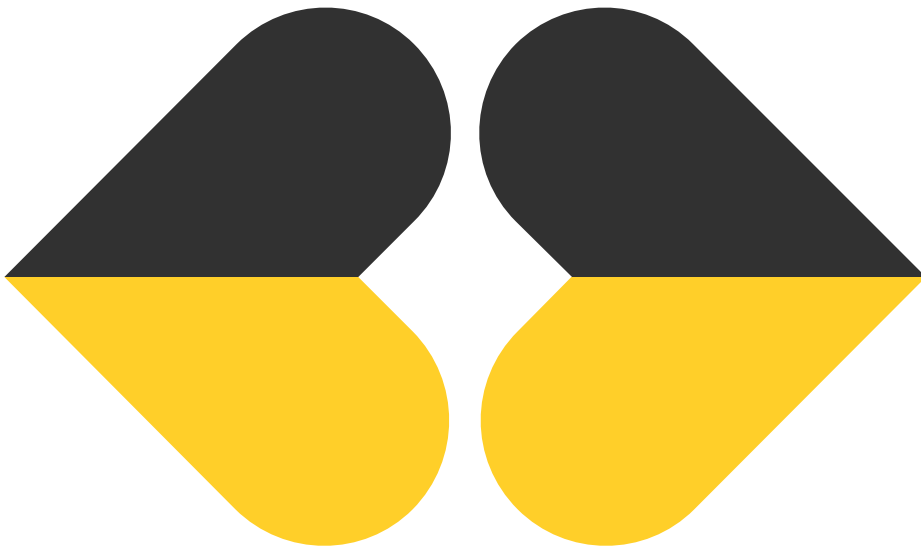

Skaalattu HYTE-kerroin, prosessi-indikaattorit, v. 2022

 Lähde: [Tulostaulukko - Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet.fi](https://tulostaulukko.tilasto-ja-indikaattoripankki.sotkanet.fi)

Pohjois-Savon HYTE- rakenne ja yhteistyö

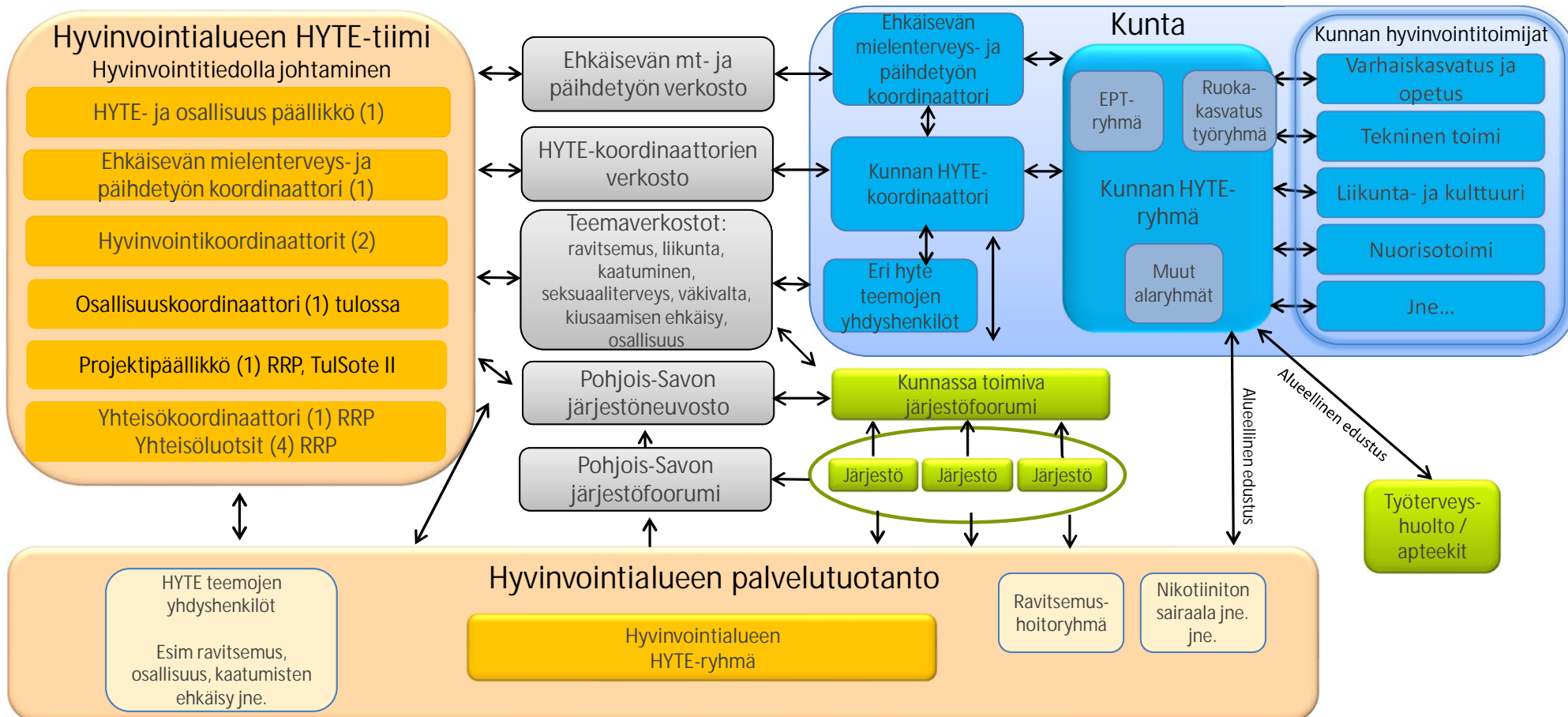

Pohjois-Savon HYTE-rakenne 2023

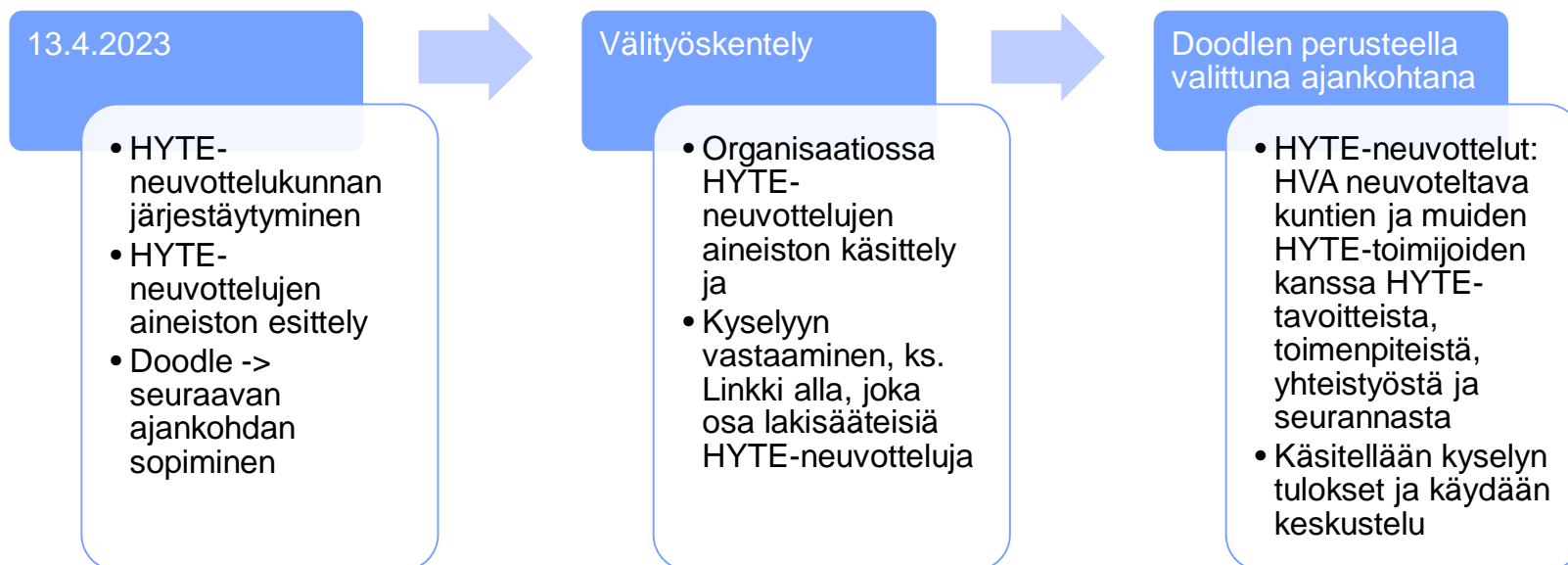
Toimintasäännön mukaisesti 24 edustajaa + 1 aluehallituksesta

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen (HYTE) neuvottelukunta

1. Kuntien eri toimialojen edustus
2. Hyvinvointialueen ja maakuntaliiton edustus
3. Työterveyshuollon, järjestörakenteen ja apteekkien edustus

HYTE-neuvottelukunnassa käytävien HYTE-neuvottelujen aikataulu ja eteneminen

Doodle:
<https://doodle.com/meeting/participated/engOZ2Da>

Kyselylinkki: https://q.surveypal.com/HYTE-neuvottelukunta-kysymykset_FINAL

Kysymyksiä

Lisätietoja:

- Säde Rytönen,
sade.rytkonen@pshyvinvointialue.fi p. 044
717 6370
- Marika Lätti,
marika.latti@pshyvinvointialue.fi p. 040 809
2873